

SÖZ VARLIĞININ GELİŞİMİ AÇISINDAN ÇİZGİ FİLMLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (TRT Çocuk ve Minika Çocuk Örneği)

Mehmet TEMİZKAN*
Arzu ATASOY**

Öz: Bu araştırmanın amacı çizgi filmlerin söz varlığının geliştirilmesi üzerindeki etkisini değerlendirmektir. Bu amaçla TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarında yayımlanan toplam 24 çizgi film üç gün boyunca takip edilerek söz varlığı açısından incelenmiştir. Bu yönüyle araştırma nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çizgi filmlerin söz varlığı üzerindeki etkisi değerlendirilirken toplam kelime sayısı, farklı kelime sayısı, farklı kelime oranı, deyim sayısı, atasözü sayısı, ikileme sayısı, kalıp söz sayısı, argo ifade ve özel isim sayıları esas alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre incelenen 24 çizgi filmde 17238 toplam kelime, 2458 farklı kelime tespit edilmiştir. Böylece toplam kelime sayısına göre farklı kelime oranı % 14,2 olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda çizgi filmlerde 262 deyim, 3 atasözü, 31 ikileme, 1318 kalıp söz, 2 argo ifade, 1166 özel isim kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 0-6 yaş aralığındaki çocuklara öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimelerle karşılaştırıldığında en fazla fiil ve genel kelimeler başlıklarındaki kelimelerin ortak olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Söz varlığı, kelime çeşitliliği, çizgi film, kelime hazinesi

* Doç. Dr.; Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Hatay.

** Arş. Gör.; Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Hatay.

AN EVALUATION OF CARTOONS WITH REGARD TO VOCABULARY DEVELOPMENT (The case of TRT Kids and Minika Kids Channels)

Mehmet TEMİZKAN*
Arzu ATASOY**

Abstract

The aim of this study was to evaluate the effect on improving the vocabulary of cartoons. For this purpose, TRT Children and Minika followed by a total of 24 cartoons published during the three days of children's channels were examined in terms of vocabulary. With this research document analysis was carried out using the model of qualitative research design direction. Cartoons of the vocabulary effect of the total word count when assessing on the number of different words, different word rate, number of statements, proverbs number, number of repetitions, said mold count, slang and specific number of names are based. According to the survey examined a total of 17 238 words in 24 cartoons, it was identified in 2458 in different words. Thus, different word rate according to the total number of words is determined as 14,2%. The research results statement along the lines of the films 262, 3 proverb, 31 doublings, 1318 said mold, slang expressions 2, 1166 it was determined that a special name used. Also to be taught to children in the 0-6 age range was determined to be the most common words verb compared with commonly used words.

Keywords: Vocabulary, word diversity, cartoon, vocabulary

Giriş

Günümüzde insanlığın ulaştığı nokta, teknolojik gelişmelerden bağımsız bir hayat düşünmeyi neredeyse imkânsız hâle getirmiştir. Teknolojik ürünlerin hayatımızın içine bu kadar nüfuz etmesinin tartışılmaz hâle gelmesi karşısında sorgulanması gereken onlardan yararlanma yollarıdır. Genel olarak değerlendirildiğinde teknolojinin insan üzerinde üç yönlü etkisinden söz etmek mümkündür. Bunlar günlük hayatı kolaylaştırma, iletişim sağlama ve bilgi edinmedir. Her gün yenilenip geliştirilerek kullanıma sunulan araç gereçler günlük hayattaki işlerimizi daha hızlı ve etkili bir şekilde yerine getirme noktasında en büyük yardımcılarımızdır. Bunun yanında hızlı ve zaman

* Assoc. Prof. Dr.; Mustafa Kemal University, Faculty of Education, Department of Turkish Education, Hatay.

** Research Assistant; Mustafa Kemal University, Faculty of Education, Department of Turkish Education, Hatay.

koşullarını göz ardı eden iletişim biçimleri kurmada etkili olan araçlar da bir yandan hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Teknolojinin üçüncü işlevi ise bilgi elde etme ve bu bilgileri kullanmaya elverişli olma özelliğidir.

Günümüz teknolojisinden yeterince yararlanabilmek için iletişim kurma ve bilgi edinme işlevlerini birleştirmek gerekir. Bu birleşim sonucunda geniş kitlelerle iletişim ortamları sunan kitle iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Uygarlık düzeyiyle benzer bir gelişim seyri takip eden kitle iletişim araçları, kalabalık gruplarla kısa zamanda ve etkili bir şekilde haberleşme ve geri bildirim imkânları getirmektedir. Radyo, televizyon, çevrimiçi ortamlar, yazılı materyaller bu özellikteki iletişim araçlarındandır.

Televizyon sahip olma açısından maddi anlamda kolaylık içeren, kullanması kolay, kullanma zamanı olarak da sınır çizilemeyen bir kitle iletişim aracı olarak artık her eve girmiş durumdadır. İnsanlar günlük yaşamlarının bir kısmını televizyon karşısında geçirmekte ve dünyayla iletişimini büyük ölçüde televizyon karşısında sağlamaktadır. Bu durum çocuklar için de geçerlidir. Hatta çocukların televizyon karşısında geçirdikleri süreler yetişkinlere göre daha fazla olabilmektedir. Dolayısıyla çocukların gelişimleri üzerinde en fazla etkili olan kitle iletişim aracı televizyondur. Bu bilgi alanındaki birçok araştırma tarafından desteklenmektedir. Akkuş ve diğ. (2015, 352)'nin aktardığına göre Amerikan Pediatri Akademisi (APA), çocukların haftada ortalama 16-17 saatlerini televizyon izleyerek geçirdiklerini belirlemiştir. Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalar da bu duruma işaret etmektedir. Akkuş ve diğ. (2015, 357) 155 çocuğun ebeveynleriyle yaptıkları görüşmeler sonucunda çocukların % 31'inin günde 2 saate kadar, % 47,7'sinin 2 saat ve üzeri televizyon izlediğini tespit etmişlerdir. Bu sonuçları destekleyen başka bir araştırma da İlhan ve Çetinkaya (2013, 321) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlkokul 1. 2. 3. ve 4. sınıflardan 10'ar olma üzere toplam 40 öğrenci üzerinde yapılan araştırmaya göre öğrencilerin % 47,5'i yani yarısı günde 2 saat; % 22,5'i ise günde 3 saat televizyon izlemektedir. Bu durumda öğrencilerin büyük çoğunluğu günde 2-3 saat arasında televizyon izlemektedir. Aral ve diğ. (2011, 492), televizyon izleme tercihleriyle ilgili olan çalışmalarında erkek çocukların % 50,3 oranında boş zamanlarında televizyon seyretmeyi birinci tercih olarak; kız çocukların ise % 49,4 oranında ikinci tercih olarak belirttiklerini tespit etmişlerdir. Aral ve Aktaş (1997, 101) televizyon izleme alışkanlığı ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi gözeten araştırmalarında kızların hafta içi ders çalışmaya, hafta sonu televizyon izlemeye; erkeklerin gerek hafta içi gerekse hafta sonu televizyon izlemeye daha fazla zaman ayırdıklarını belirlemişlerdir.

Çocuk televizyon ilişkisini "televizyon izlemeye ayrılan zaman" doğrultusunda düşündüğümüzde yönünün farklı olma olasılığıyla birlikte mutlaka bir etkiden bahsetmek gerekir. Çelebi (2014, 476) ve Erdoğan (2010, 764) televizyonun, çocukları etkilemek için çok büyük bir güç olduğunu ve televizyon izlemenin çocuklar üzerinde hem negatif hem de pozitif etkilerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Yapıcı (2006) televizyonun özellikle görselliğe hitap eden ilgi çekici bir uyarıcı olma niteliği taşıdığını; Ak-

kuş ve diğ. (2015, 351) de işitsel ve görsel duyulara hitap etmesi nedeniyle bebeklerin ve çocukların dikkatlerini üzerinde yoğunlaştırmalarının kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadırlar. Burada dikkat edilmesi gereken nokta televizyonun tek başına böyle bir etkiye sahip olamayacağı gerçeğidir. Çocuğun izlediği programın içeriği, farklı boyutlardaki gelişim özellikleri, kimlerle birlikte izlendiği gibi değişkenler televizyonun çocuk üzerindeki etkisine bir yön çizer. Buna göre bazı programlar çocukların bilişsel, sosyal, dil ve ahlak gelişimlerini gerek içerik gerek kahramanlar veya iletişim biçimleri açısından olumsuz yönde etkilerken; bu yönlerden kaliteli programlar çocuk üzerinde olumlu ve kalıcı etkiler bırakabilir. Bu nedenle çocukların televizyonda izleyecekleri programlar üzerinde dikkatle durmak gerekir. Yağlı (2013, 65)'ya göre çocuk için hazırlanan televizyon dizileri, ondaki yardımseverlik, yurtseverlik ve insan severlik gibi değerleri pekiştirmeli; farklı konularda düşünme fırsatı vererek gerektiğinde sentez, yorum ve kıyaslama yapabilmesine olanak hazırlamalıdır.

Çizgi Film - Çocuk İlişkisi

Gündelik hayatta en fazla karşılaştığımız kitle iletişim aracı olan televizyondaki elle çizilen resimlerin canlandırma yöntemleriyle hareketli hâle getirilmesi sonucunda oluşan çizgi filmler her yaştan insanın ilgisini çekmekle birlikte çocukların, özellikle de 2-6 yaş arasındaki çocukların dünyasında daha fazla yer edinmektedir. Gerek içerikleri gerekse renkli ve oldukça hareketli dünyalarıyla çizgi filmler, belli bir hedef kitle açısından izlenme oranları çok yüksek ürünlerdir. Bu durum öyle bir hâl almıştır ki anne babalar çocuklarına çizgi film izletmek yoluyla yemek yedirebilmekte, onları sessiz ve sakin bir şekilde durdurabilmektedir.

Gündelik zaman diliminin birkaç saatini çizgi film izleyerek geçiren çocuklar, izledikleri içerikten, içeriği yaşatan kahramanlardan, bunların dil ve anlatım özelliklerinden mutlaka etkilenmektedirler. Bu etkilenme kültürlenme sürecinden dil gelişimine, rol model benimsemeden sosyal etkileşime kadar birçok alanı kapsamaktadır. Çizgi filmler çocuklar üzerinde oldukça etkilidirler (Oruç vd. 2011, 283; Özer, 2012, 64). Hayal ile gerçeği ayırt edemeyen büyük oranda gördüklerinin etkisiyle bir dünya kuran bu yaş çocuğunun, hem benlik oluşumu hem de kişilik gelişimi ve kültürlenme gibi bireysel gelişim süreçlerinde çizgi filmler önemli bir etkiye sahiptir. Bu etki, çocuğun kültürel etkileşim konusunda çizgi filmlerdeki davranış kalıplarını, düşünce tarzlarını, model olabilecek kişilerin genel özelliklerini benimsemesini kaçınılmaz hâle getirmektedir.

Televizyonun çocuklar üzerindeki etkisi kullanım özellikleri ve ölçütleri ile doğrudan nasıl bağlantılı ise çizgi filmler için de aynı durum söz konusudur. Çocukları eğitmek, eğlendirmek, bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış renkli ve canlı bir dünyaya sahip çizgi filmler, hedef kitle üzerinde olumlu etkilere sahip olacaktır. Bunun yanında şiddet yansımaları, ayrımcılık, hor görme gibi unsurları barındıran, olumsuz olarak nitelendirilebilecek davranış kalıpları içeren çizgi filmler ise çocuklar üzerinde

telafisi zor hatta mümkün olmayan olumsuz etkiler bırakabilir. İyi seçilmiş faydalı çizgi filmler çocukları sadece eğlendirmez aynı zamanda onların kişisel ve toplumsal gelişimine, hayal dünyalarının zenginleşmesine katkıda bulunurlar. Çizgi filmlerdeki çocuk karakterler, hayvanlar, doğal ortamlar ve fantastik olaylar çocukları ekrana bağlayan temel unsurlardır. Bu unsurlar çocukları günlük yaşantılarından uzaklaştırarak onlara farklı boyutlarda heyecanlar yaşatır (Yağlı, 2013, 710). Buna göre çizgi filmlerin çocuğa çok zengin öğrenme ortamları sunduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada öncelikle yapımcıların sonra da yetişkinlerin üzerine düşen görev, çocukların kendilerine sunulan bu öğrenme ortamlarından olumlu yönde yararlanmaları için sorumluluk bilinci hissetmek ve gerekli tedbirleri almaktır.

Çocuğun Dil Gelişimi Sürecinde Çizgi Filmler

Eğitim ortamlarında öğrencilere gönderilen uyarıcıların birden fazla duyu organına hitap etmesi önemli bir konudur. Bu nedenle hem görsel hem işitsel yönü olan eğitim öğretim materyallerinin kullanılması önem taşımaktadır. Bu durum öğrenmeyi kolaylaştıracağı gibi öğrenilen konuların kalıcılığını da sağlar. Dil öğretimi için de aynı durum söz konusudur. Dil öğretiminde birden fazla duyuya seslenmek, öğrencilerin konuya olan ilgisini artıracak gibi dikkatlerini yoğunlaştırmalarında da yardımcı olur. Bu açıdan bakıldığında çizgi filmlerin, işitsel ve görsel özellikleriyle eğitim öğretim ortamlarında kullanmaya elverişli olduğu anlaşılmaktadır. Görsel/işitsel materyallerin eğitim-öğretimdeki başarıya etkisi ve çizgi film/dizilerin çocuklarca beğeniyle izlenmesi, çizgi filmlerden özgün ders materyalleri olarak yararlanılabileceği fikrini akla getirmektedir (Bursalı ve Ünal, 2015, 70). Diğer taraftan Od (2013, 506)'a göre çizgi film, yapısında çok fazla görsellik taşıyan simgesel bir araçtır. Bu yüzden çizgi filmde iletilen konu ve konunun içeriğinden daha çok konunun sunulmuş biçimi çocukları etkilemektedir. Bunun nedeni, çizgi filmin resim ve edebiyat karışımı bir sanat dalı olmasıdır. Bu özelliklerinden yola çıkarak çizgi filmlerin dil gelişimi sürecinde kullanılması gereken materyaller olduğu unutulmamalıdır.

Dil gelişiminin göstergelerinden biri kelime kazanımı ve buna bağlı olarak kelime hazinesinin genişliğidir. Çocuk iç dünyasında yaşadıklarını, çevresinde gelişen olayları, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için yeni kelimeler öğrenmek sözcük dağarcığını geliştirmek zorundadır. Bu süreçte aileler, öğretmenler çocukların dil gelişimini pedagojik ve kültürel açıdan yaşına uygun yazılı ve görsel materyallerle desteklemelidirler (Yağlı, 2013, 711). Bu açıdan öğrenciler, çizgi filmler aracılığıyla günlük konuşma ortamına ve hızına, cümle yapılarına alışabilir ve aynı zamanda kelime hazinesini de zenginleştirebilir (Od, 2013, 506). Bu düşünce sadece ülkemiz için değil aynı zamanda evrensel ölçekte de geçerliliğini korumaktadır. Amerika'da medya organlarından kitlelere bilgi akışını ve kelime girdisini değerlendiren bir raporda zihinde işlenen günlük kelime ve bilgilerin % 41'inin televizyondan, % 27'sinin bilgisayardan, % 11'inin radyodan, % 9'unun basılı ürünlerden kaynaklandığı; zihinde işlenen kelimelerin % 79'unun medya araçları üzerinden geldiği ortaya koyulmuştur. Bunun açık

bir destekçisi öğrencilere sorulan şu soruda görülmektedir. Anlamı sorulan “Miskin” kelimesi için öğrencilerden üçü Garfield, yedisi ise kedi cevabını vermiştir. Garfield çizgi film kahramanıdır. Tembelliğiyle ünlü bir kedir (Report, 2009, 12’den aktaran; Güney ve Aytan, 2014, 618-624). Bu oranlara göre bilgi ve kelime öğrenimi konusunda en fazla etkili olan araçlardan birisi televizyondur. O hâlde çocukların yeni kelime öğrenmeleri açısından televizyonunun ve onların düzeylerine uygun çizgi filmlerin kullanılması kaçınılmaz olmaktadır.

Çocukların en fazla televizyon ve çizgi film izledikleri yaşlar olan 2-6 yaş aralığı dil gelişimi açısından da çok kritik bir öneme sahiptir. Çünkü çocuğun dil gelişiminin 5 yaşına kadar 2/3’si tamamlanır. Gür vd. (2013, 1563) ilköğretime başlayan bir çocuğun kelime hazinesinin 5.000 ile 20.000 arasında olduğunu ifade etmektedirler. Buna göre dilin ustaca kullanılması ve inceliklerinin öğrenilmesi 5-10 yaşları arasında; temel dil kazanma sürecinin önemli bir bölümü 5-6 yaşlarında gerçekleşmektedir (Yapıcı, 2004, 6). Bu araştırmalar, çocuğun ilk 10 yılının kelime hazinesini geliştirilmesi açısından ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Ayan ve Baş, 2015, 86). Buradan çıkarılması gereken başka bir sonuç da belirtilen yaş aralıklarının aynı zamanda çizgi film izleme yaşı olmasıdır. Bu gerçekten hareketle çizgi filmlerin çocukların kelime hazinelerine katkı sağlayacak bir şekilde düzenlenmesinin önemli ve gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çizgi filmlerin kelime öğretimi sürecinde bazı avantajları bulunmaktadır. Hem görsel hem işitsel materyaller olduğu için çizgi filmlerde soyut kavramlar somutlaştırılmakta, görsel/işitsel destekle bilgilerin öğrenilmesi, zihinde depolanması kolaylaşmaktadır. Kelimeler çocuğa çizgi film/diziler yoluyla eğlenceden ödün verilmeden hayatın rutin akışı içerisinde öğretilmektedir. Bu yolla öğrenilen kelimelerin zihindeki kalıcılığı, geleneksel kelime öğretimi yöntemleriyle öğrenilenlere nazaran daha uzun sürelidir (İnce, 1991’den aktaran; Bursalı ve Ünal, 2015, 71). Çocuğun bir kelimeyi tekrar etme olanağı ne kadar artırılırsa öğretim o oranda kalıcı olur. Bu açıdan değerlendirildiğinde çizgi filmlerin öğretilmek istenen kelimeyi sınırsız sayıda dinleme imkânı sunduğu görülmektedir (Bursalı ve Ünal, 2015, 78).

Kelime öğretiminde üzerinde durulması gereken bir diğer nokta kelimenin sıklığıdır. Güneş (2013, 4) bir kelimenin zihinde depolanması için öğrencinin o kelimeyle en az 12 kez yazılı veya sözlü olarak karşılaşması ve tanıma işlemlerini yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Özellikle tematik çocuk kanallarında aynı çizgi filmin birçok defa tekrar ettiği ve çocukların bunları sıkılmadan izledikleri düşünülürse kelime öğretiminde aynı kelimenin defalarca işitileceği gibi bir sonuca ulaşılabilir. Bu durum da kelimenin zihinlerdeki kalıcılığını artıran bir faktör olarak çocukları olumlu yönde etkilemektedir.

Kelime öğretiminde en önemli ilkelerden biri bağlamdan hareketle ve bağlam içinde öğretim yapılmasıdır. Bu ilkenin uygulanması kelimelerin kuru, soyut ve anlatım

etkinliklerinden uzak bir ortamda öğretilmesine yönelik anlayışın önüne geçmektedir. Bunun olumlu yansımalarını çizgi filmler üzerinden takip etmek mümkündür. Çizgi dizilerde kelime veya kavram izleyiciye belli bir olay örgüsü dâhilinde, bağlama uygun, günlük konuşma dilinde ve bölümler boyunca yinelenerek sunulabilmekte ve bu durum çizgi diziler aracılığıyla çocuğa kelime öğretilebileceği fikrini akla getirmektedir (Bursalı ve Ünal, 2015, 61).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerde yer alan söz varlığı unsurlarını belirlemektir.

Alt Amaçlar

1. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki toplam kelime sayısını farklı kelime sayısını ve farklı kelime oranını tespit etmek.
2. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki deyim oranını tespit etmek.
3. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki atasözü oranını tespit etmek.
4. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki ikileme oranını tespit etmek.
5. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki kalıp söz oranını tespit etmek.
6. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki argo ifade oranını tespit etmek.
7. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki özel isim oranını tespit etmek.
8. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki söz varlığı ile 0-6 yaş çocuklarına öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimelerle ortak kullanım düzeyini tespit etmek.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerde yer alan söz varlığı unsurlarını belirlemeye yönelik bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009: 77).

Çalışma Materyali

Araştırmamanın çalışma materyalini 29-30-31 Ekim 2015 tarihlerinde TRT Çocuk kanalında yayımlanan Arı Maya, Canım Kardeşim, Kuzucuk Nane Limon ve Minika Çocuk kanalında yayımlanan Damla'nın Dolabı, İtfaiyeci Sam, Rosie'nin Dünyası, Thomas ve Arkadaşları çizgi filmlerinin birer bölümleri oluşturmaktadır. Çalışma materyali aşağıda tablo hâlinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Materyali

Çizgi Filmler	29 Ekim 2015	30 Ekim 2015	31 Ekim 2015
TRT Çocuk	Arı Maya 1 Canım Kardeşim 1 Kuzucuk 1 Nane Limon 1	Arı Maya 2 Canım Kardeşim 2 Kuzucuk 2 Nane Limon 2	Arı Maya 3 Canım Kardeşim 3 Kuzucuk 3 Nane Limon 3
Minika Çocuk	Damla'nın Dolabı 1 İtfaiyeci Sam 1 Rosie'nin Dünyası 1 Thomas ve Arkadaşları 1	Damla'nın Dolabı 2 İtfaiyeci Sam 2 Rosie'nin Dünyası 2 Thomas ve Arkadaşları 2	Damla'nın Dolabı 3 İtfaiyeci Sam 3 Rosie'nin Dünyası 3 Thomas ve Arkadaşları 3

Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veri toplamak amacıyla doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek 2008: 189).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Simple Concordance 4.07 yazılımı kullanılmıştır. Verilerin analiz edilebilmesi için öncelikle çalışmaya dâhil edilecek çizgi filmlerin ses kaydı alınmış, ardından bu ses kayıtları yazılı hâle getirilmiştir. Yazılı hâle getirilen çizgi film metinlerindeki toplam ve farklı kelime sayıları bazı standartlar oluşturularak belirlenmeye çalışılmıştır. Toplam kelime sayısı belirlenirken ayrı yazılan birleşik kelimeler, ayrı yazılan birleşik fiiller, deyimler, ikilemeler, atasözleri, özel isimler, sayılar, Güncel Türkçe Sözlük'te madde başı olarak yer alan her kelime ya da kelime grupları bir kelime olarak kabul edilmiştir. Farklı kelime sayısının belirlenmesinde ise sıfat fiil, zarf fiil, olumsuzluk eki alan kelimeler farklı bir kelime olarak sayılmazken isim fiil eki alan kelimeler farklı bir kelime olarak kabul edilmiştir. Ayrıca "mı,mi" soru eki kelime olarak değerlendirilmemiştir.

Bulgular

1. TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerdeki Toplam ve Farklı Kelime Sayıları ile Farklı Kelime Oranlarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki toplam ve farklı kelime sayıları ile farklı kelime oranlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerdeki Toplam ve Farklı Kelime Sayıları ile Farklı Kelime Oranları

Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam		Farklı Kelime Oranı
	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Toplam Kelime	Farklı Kelime	
Arı Maya	783	313	773	329	753	333	2309	702	% 30,4
Canım Kardeşim	421	210	517	238	530	238	1468	499	% 33,9
Kuzucuk	1.062	389	1.061	382	1.010	386	3133	797	% 25,4
Nane Limon	937	352	426	205	783	262	2146	616	% 28,7

Tablo 2'ye göre Arı Maya çizgi filminin 1. bölümünde 783 kelime toplam kelime, 313 farklı kelime; 2. bölümünde 773 toplam kelime, 329 farklı kelime; 3. bölümünde 753 toplam kelime, 333 farklı kelime kullanılmıştır. Arı Maya çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 2309, farklı kelime sayısı 702 ve farklı kelime oranı % 30,4 olarak tespit edilmiştir. Canım Kardeşim filminin 1. bölümünde 421 toplam kelime, 210 farklı kelime; 2. bölümünde 517 toplam kelime, 238 farklı kelime; 3. bölümünde 530 toplam kelime, 238 farklı kelime kullanılmıştır. Canım Kardeşim çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 1468, farklı kelime sayısı 499 ve farklı kelime oranı % 33,9 olarak tespit edilmiştir. Kuzucuk çizgi filminin 1. bölümünde 1062 toplam kelime, 389 farklı kelime; 2. bölümünde 1061 toplam kelime, 382 farklı kelime; 3. bölümünde 1010 toplam kelime, 386 farklı kelime kullanılmıştır. Kuzucuk çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 3133, farklı kelime sayısı 797 ve farklı kelime oranı % 25,4 olarak tespit edilmiştir. Nane Limon çizgi filminin 1. bölümünde 937 toplam kelime, 352 farklı kelime; 2. bölümünde 426 toplam kelime, 205 farklı kelime; 3. bölümünde 783 toplam kelime, 262 farklı kelime kullanılmıştır. Nane Limon çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 2146, farklı kelime sayısı 616 ve farklı kelime oranı % 28,7 olarak tespit edilmiştir.

2. Minika Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerdeki Toplam ve Farklı Kelime Sayıları ile Farklı Kelime Oranlarına İlişkin Bulgular

Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki toplam ve farklı kelime sayıları ile farklı kelime oranlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Minika Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerdeki Toplam ve Farklı Kelime Sayıları ile Farklı Kelime Oranları

Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam		Farklı Kelime Oranı
	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Toplam Kelime	Farklı Kelime	
Damlanın Dolabı	779	296	654	252	535	230	1968	564	% 28,6
İtfaiyeci Sam	625	291	643	294	651	273	1919	608	% 31,6
Rosie'nin Dünyası	737	259	662	246	610	244	2009	531	% 26,4
Thomas ve Arkadaşları	813	290	653	245	820	262	2286	552	% 24,1

Tablo 3'e göre Damlanın Dolabı çizgi filminin 1. bölümünde 779 kelime toplam kelime, 296 farklı kelime; 2. bölümünde 654 toplam kelime, 252 farklı kelime; 3. bölümünde 535 toplam kelime, 230 farklı kelime kullanılmıştır. Damlanın Dolabı çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 1968, farklı kelime sayısı 564 ve farklı kelime oranı % 28,6 olarak tespit edilmiştir. İtfaiyeci Sam filminin 1. bölümünde 625 toplam kelime, 291 farklı kelime; 2. bölümünde 643 toplam kelime, 294 farklı kelime; 3. bölümünde 651 toplam kelime, 273 farklı kelime kullanılmıştır. İtfaiyeci Sam çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 1919, farklı kelime sayısı 608 ve farklı kelime oranı % 31,6 olarak tespit edilmiştir. Rosie'nin Dünyası çizgi filminin 1. bölümünde 737 toplam kelime, 259 farklı kelime; 2. bölümünde 662 toplam kelime, 246 farklı kelime; 3. bölümünde 610 toplam kelime, 244 farklı kelime kullanılmıştır. Rosie'nin Dünyası çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 2009, farklı kelime sayısı 531 ve farklı kelime oranı % 26,4 olarak tespit edilmiştir. Thomas ve Arkadaşları çizgi filminin 1. bölümünde 813 toplam kelime, 290 farklı kelime; 2. bölümünde 653 toplam kelime, 245 farklı kelime; 3. bölümünde 820 toplam kelime, 262 farklı kelime kullanılmıştır. Thomas ve Arkadaşları çizgi filminin üç bölümünde kullanılan toplam kelime sayısı 2286, farklı kelime sayısı 552 ve farklı kelime oranı % 24,1 olarak tespit edilmiştir.

3. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Toplam ve Farklı Kelime Sayıları İle Farklı Kelime Oranlarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerde yer alan toplam ve farklı kelime sayıları ile farklı kelime oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Toplam ve Farklı Kelime Sayıları İle Farklı Kelime Oranları

Kanallar	Toplam Kelime	Farklı Kelime	Kelime Çeşitliliği Oranı
TRT Çocuk	9056	1661	% 18,3
Minika Çocuk	8182	1479	% 18,0
Toplam	17238	2458	% 14,2

Tablo 4'e göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde toplam 9056 kelime ve 1661 farklı kelime kullanılmıştır. Farklı kelimelerin toplam kelime sayısına oranı ise % 18,3 olmuştur. Buna karşın Minika Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerde kullanılan toplam kelime sayısı 8182, farklı kelime sayısı 1479 olarak tespit edilmiştir. Farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına oranı da % 18 olmuştur. Ayrıca her iki kanalda yayınlanan çizgi filmlerde kullanılan toplam kelime sayısı 17238, farklı kelime sayısı 2458 ve farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına oranı % 14,2 olarak belirlenmiştir.

4. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Deyim Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerdeki deyim sayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Deyim Sayıları

Kanallar	Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam	
		Toplam Deyim	Farklı Deyim	Toplam Deyim	Farklı Deyim	Toplam Deyim	Farklı Deyim	Toplam Deyim	Farklı Deyim
TRT ÇOCUK	Arı Maya	12	10	23	19	13	13	48	40
	Canım Kardeşim	9	8	13	12	14	11	36	31
	Kuzucuk	18	16	19	18	31	24	67	52
	Nane Limon	11	11	3	3	8	6	22	20
MİNİKA ÇOCUK	Damlanın Dolabı	12	8	8	8	1	1	21	16
	İtfaiyeci Sam	4	4	8	7	2	2	14	13
	Rosie'nin Dünyası	10	8	9	6	10	10	29	23
	Thomas ve Arkadaşları	10	7	10	7	5	5	25	18

Tablo 5'e göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya'da 48 toplam deyim, 40 farklı deyim; Canım Kardeşim'de 36 toplam deyim, 31 farklı deyim; Kuzucuk'ta 67 toplam deyim, 52 farklı deyim; Nane Limon'da 22 toplam deyim, 20 farklı deyim kullanılırken; Minika Çocuk kanalında yayımlanan Damlanın Dolabı'nda 21 toplam

deyim, 16 farklı deyim; İtfaiyeci Sam'de 14 toplam deyim, 13 farklı deyim; Rosie'nin Dünyası'nda 29 toplam deyim, 23 farklı deyim; Thomas ve Arkadaşları'nda 25 toplam deyim, 18 farklı deyim kullanılmıştır. Ayrıca TRT Çocuk'ta kullanılan toplam deyim sayısı 173, Minika Çocuk'ta kullanılan toplam deyim sayısı 89 olarak tespit edilmiştir.

5. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Atasözü Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerdeki atasözü sayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Atasözü Sayıları

Kanallar	Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam	
		Toplam Atasözü	Farklı Atasözü	Toplam Atasözü	Farklı Atasözü	Toplam Atasözü	Farklı Atasözü	Toplam Atasözü	Farklı Atasözü
TRT ÇOCUK	Arı Maya	-	-	1	1	-	-	1	1
	Canım Kardeşim	2	2	-	-	-	-	2	2
	Kuzucuk	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nane Limon	-	-	-	-	-	-	-	-
MİNİKA ÇOCUK	Damlanın Dolabı	-	-	-	-	-	-	-	-
	İtfaiyeci Sam	-	-	-	-	-	-	-	-
	Rosie'nin Dünyası	-	-	-	-	-	-	-	-
	Thomas ve Arkadaşları	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 6'ya göre TRT Çocuk kanalında yayımlanan Arı Maya'da 1 toplam atasözü, 1 farklı atasözü; Canım Kardeşim'de 2 toplam atasözü, 2 farklı atasözü kullanılmıştır. Kuzucuk'ta ve Nane Limon'da atasözü kullanılmamıştır. Minika Çocuk'ta yayımlanan çizgi filmlerin hiçbirinde atasözü kullanılmamıştır.

6. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki İkileme Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerdeki ikileme sayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki İkilime Sayıları

Kanallar	Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam	
		Toplam İkilime	Farklı İkilime	Toplam İkilime	Farklı İkilime	Toplam İkilime	Farklı İkilime	Toplam İkilime	Farklı İkilime
TRT ÇOCUK	Arı Maya	2	2	-	-	3	2	5	4
	Canım Kardeşim	2	2	-	-	1	1	3	3
	Kuzucuk	1	1	-	-	2	2	3	3
	Nane Limon	1	1	-	-	1	1	2	2
MİNİKA ÇOCUK	Damlanın Dolabı	3	2	1	1	1	1	5	3
	İtfaiyeci Sam	-	-	1	1	2	1	3	3
	Rosie'nin Dünyası	1	1	-	-	4	3	1	1
	Thomas ve Arkadaşları	4	3	3	3	2	2	9	7

Tablo 7'ye göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya'da 5 toplam ikileme, 4 farklı ikileme; Canım Kardeşim'de 3 toplam ikileme, 3 farklı ikileme; Kuzucuk'ta 3 toplam ikileme, 3 farklı ikileme; Nane Limon'da 2 toplam ikileme, 2 farklı ikileme kullanılırken; Minika Çocuk kanalında yayınlanan Damlanın Dolabı'nda 5 toplam ikileme, 3 farklı ikileme; İtfaiyeci Sam'de 3 toplam ikileme, 3 farklı ikileme; Rosie'nin Dünyası'nda 1 toplam ikileme, 1 farklı ikileme; Thomas ve Arkadaşları'nda 9 toplam ikileme, 7 farklı ikileme kullanılmıştır. Ayrıca TRT Çocuk'ta kullanılan toplam ikileme sayısı 13, Minika Çocuk'ta kullanılan toplam ikileme sayısı 18 olarak tespit edilmiştir.

7. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Kalıp Söz Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerdeki kalıp söz sayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Kalıp Söz Sayıları

Kanallar	Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam	
		Toplam Kalıp Söz	Farklı Kalıp Söz	Toplam Kalıp Söz	Farklı Kalıp Söz	Toplam Kalıp Söz	Farklı Kalıp Söz	Toplam Kalıp Söz	Farklı Kalıp Söz
TRT ÇOCUK	Arı Maya	50	21	59	30	29	19	138	46
	Canım Kardeşim	17	12	34	25	24	18	75	44
	Kuzucuk	50	26	46	23	38	18	134	45
	Nane Limon	49	20	31	12	27	12	107	34
MINIKA ÇOCUK	Damlanın Dolabı	59	23	73	30	36	22	168	52
	İtfaiyeci Sam	59	27	51	24	45	22	155	46
	Rosie'nin Dünyası	48	26	51	20	40	20	139	42
	Thomas ve Arkadaşları	29	18	20	9	20	10	69	24

Tablo 8'e göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya'da 138 toplam kalıp söz, 46 farklı kalıp söz; Canım Kardeşim'de 75 toplam kalıp söz, 44 farklı kalıp söz; Kuzucuk'ta 134 toplam kalıp söz, 45 farklı kalıp söz; Nane Limon'da 107 toplam kalıp söz, 34 farklı kalıp söz kullanılırken; Minika Çocuk kanalında yayınlanan Damlanın Dolabı'nda 168 toplam kalıp söz, 52 farklı kalıp söz; İtfaiyeci Sam'de 155 toplam kalıp söz, 46 farklı kalıp söz; Rosie'nin Dünyası'nda 139 toplam kalıp söz, 42 farklı kalıp söz; Thomas ve Arkadaşları'nda 69 toplam kalıp söz, 24 farklı kalıp söz kullanılmıştır. Ayrıca TRT Çocuk'ta kullanılan toplam kalıp söz sayısı 985, Minika Çocuk'ta kullanılan toplam kalıp söz sayısı 333 olarak tespit edilmiştir.

8. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Argo İfade Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerdeki argo ifade sayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Argo İfade Sayıları

Kanallar	Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam	
		Toplam Argo İfade	Farklı Argo İfade	Toplam Argo İfade	Farklı Argo İfade	Toplam Argo İfade	Farklı Argo İfade	Toplam Argo İfade	Farklı Argo İfade
TRT ÇOCUK	Arı Maya	-	-	-	-	1	1	1	1
	Canım Kardeşim	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kuzucuk	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nane Limon	-	-	-	-	-	-	-	-
MINİKA ÇOCUK	Damlanın Dolabı	-	-	-	-	-	-	-	-
	İtfaiyeci Sam	1	1	-	-	-	-	1	1
	Rosie'nin Dünyası	-	-	-	-	-	-	-	-
	Thomas ve Arkadaşları	1	1	-	-	-	-	1	1

Tablo 9'a göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya'da 1 toplam argo ifade, 1 farklı argo ifade kullanılmıştır. TRT Çocuk'taki diğer çizgi filmlerde argo ifade kullanılmamıştır. Minika Çocuk'ta yayınlanan İtfaiyeci Sam'de 1 toplam argo ifade, 1 farklı argo ifade; Thomas ve Arkadaşları'nda 1 toplam argo ifade 1 farklı argo ifade kullanılırken diğer çizgi filmlerde argo ifade kullanılmamıştır.

9. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Özel İsim Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerdeki özel isim sayılarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerdeki Özel İsim Sayıları

Kanallar	Çizgi Filmler	1. Bölüm		2. Bölüm		3. Bölüm		Toplam	
		Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim
TRT ÇOCUK	Arı Maya	35	10	51	11	42	6	128	21
	Canım Kardeşim	17	7	30	6	34	8	81	10
	Kuzucuk	49	7	68	9	61	8	183	9
	Nane Limon	17	2	34	5	41	8	92	10
MINIKA ÇOCUK	Damlanın Dolabı	21	7	9	4	13	5	43	12
	İtfaiyeci Sam	69	13	66	13	82	19	217	30
	Rosie'nin Dünyası	49	8	49	7	59	10	157	11
	Thomas ve Arkadaşları	83	10	98	11	84	13	265	24

Tablo 10'a göre TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya'da 128 toplam özel isim, 21 farklı özel isim; Canım Kardeşim'de 81 toplam özel isim, 10 farklı özel isim; Kuzucuk'ta 183 toplam özel isim, 9 farklı özel isim; Nane Limon'da 92 toplam özel isim, 10 farklı özel isim kullanılırken; Minika Çocuk kanalında yayınlanan Damlanın Dolabı'nda 43 toplam özel isim, 12 farklı özel isim; İtfaiyeci Sam'de 217 toplam özel isim, 30 farklı özel isim; Rosie'nin Dünyası'nda 157 toplam özel isim, 11 farklı özel isim; Thomas ve Arkadaşları'nda 265 toplam özel isim, 24 farklı özel isim kullanılmıştır.

10. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Deyim, Atasözü, İkileme, Kalıp Söz, Argo ve Özel İsim Sayılarına İlişkin Bulgular

TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Yer Alan Deyim, Atasözü, İkileme, Kalıp Söz, Argo ve Özel İsim Sayılarına İlişkin Bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Yer Alan Deyim, Atasözü, İkileme, Kalıp Söz, Argo ve Özel İsim Sayıları

Kanallar	Deyim		Atasözü		İkileme		Kalıp Söz		Argo		Özel İsim	
	Toplam	Farklı	Toplam	Farklı	Toplam	Farklı	Toplam	Farklı	Toplam	Farklı	Toplam	Farklı
TRT Çocuk	174	129	3	3	13	12	454	105	1	1	484	50
Minika Çocuk	89	69	-	-	18	13	531	95	2	1	682	78
Toplam	262	176	3	3	31	23	985	137	3	3	1166	125

Tablo 11'e göre TRT Çocuk kanalında yer alan çizgi filmlerdeki toplam 174 deyim 129'u farklı, toplam 3 atasözünün her biri farklı, toplam 13 ikilemenin 12'si farklı, toplam 454 kalıp sözün 105'i farklı, toplam 484 özel ismin 50'si farklıdır. Argo ifade sayısı ise 1 olarak belirlenmiştir. Minika Çocuk kanalında yer alan çizgi filmlerdeki toplam 89 deyim 69'u farklı, toplam 18 ikilemenin 13'ü farklı, toplam 531 kalıp sözün 95'i farklı, toplam 2 argonun 1'i farklı ve toplam 682 özel ismin 78'i farklıdır. Her iki kanal-daki çizgi filmlerde yer alan toplam 262 deyim 176'sı farklı, toplam 3 atasözünün her biri farklı, toplam 31 ikilemenin 23'ü farklı, toplam 3 argonun her biri farklı ve toplam 1166 özel ismin 125'i farklıdır.

11. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Kelimelerin 0-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Öğretilmesi Gereken Sık Kullanılan Kelimeler Listesiyle Karşılaştırılması

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerde yer alan kelimelerin Keklik (2009) tarafından yapılan araştırmada ortaya koyulan 0-6 yaş aralığındaki çocuklara öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimeler listesiyle karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12. TRT Çocuk ve Minika Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmlerde Yer Alan Kelimelerin 0-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Öğretilmesi Gereken Sık Kullanılan Kelimeler Listesiyle Karşılaştırılmasına İlişkin Oranlar

Başlıklar	Toplam Kelime	Çizgi Filmlerde Kullanılan Kelime	Başlıklar	Toplam Kelime	Çizgi Filmlerde Kullanılan Kelime	Başlıklar	Toplam Kelime	Çizgi Filmlerde Kullanılan Kelime
Aile ve akraba	14	5	Hayvanlar	45	7	Şekiller	7	2
Bitkiler ve Ağaçlar	42	18	İnsanı niteleyen Kelimeler	5	2	Taşıtlar	12	2
Coğrafya	27	23	Meslekler	22	3	Vücudumuz	32	5
Ev ve Bahçe Araç Gereçleri	92	23	Müzik Aletleri	4	1	Yapılar	11	1
Ev ve Bina İle İlgili Kelimeler	19	8	Okuma ve Yazma İle İlgili Kelimeler	9	1	Yiyecek ve İçecekler	21	6
Filler	369	176	Oyun, Oyuncak, Spor ve Eğlence	26	4	Zaman Dilimleri	7	7
Genel Kelimeler	248	194	Renkler	9	5	Karşıt Anımlı Kelimeler	76	47
Giysiler	14	1	Sayılar	25	5			

Tablo 12'ye göre 0-6 yaş aralığındaki çocuklara öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimeler 23 başlıkta incelenmektedir. Bunlardan Aile ve Akraba başlığındaki 14 kelimedenden 5'i çizgi filmlerde ortak kelime olarak kullanılmıştır. Ayrıca Bitkiler ve Ağaçlar başlığındaki 42 kelimedenden 18'i; Coğrafya başlığındaki 27 kelimedenden 23'ü; Ev ve Bahçe Araç Gereçleri başlığındaki 92 kelimedenden 23'ü; Ev ve Bina İle İlgili Kelimeler başlığındaki 19 kelimedenden 8'i; Fiiller başlığındaki 369 kelimedenden 176'sı; Genel Kelimeler başlığındaki 248 kelimedenden 194'ü; Giysiler başlığındaki 14 kelimedenden 1'i; Hayvanlar başlığındaki 45 kelimedenden 7'si; İnsanı Niteleyen Kelimeler başlığındaki 5 kelimedenden 2'si; Meslekler başlığındaki 23 kelimedenden 3'ü; Müzik Aletleri başlığındaki 4 kelimedenden 1'i; Okuma ve Yazma İle İlgili Kelimeler başlığındaki 9 kelimedenden 1'i; Oyun, Oyuncak, Spor ve Eğlence başlığındaki 26 kelimedenden 4'ü; Renkler başlığındaki 9 kelimedenden 5'i; Sayılar başlığındaki 25 kelimedenden 5'i; Şekiller başlığındaki 7 kelimedenden 2'si; Taşıtlar başlığındaki 12 kelimedenden 2'si; Vücudumuz başlığındaki 32 kelimedenden 5'i; Yapılar başlığındaki 11 kelimedenden 1'i; Yiyecek ve İçecekler başlığındaki 21 kelimedenden 6'sı; Zaman Dilimleri başlığındaki 7 kelimedenden 7'si; Karşıt Anımlı Kelimeler başlığındaki 76 keli-

meden 47'si incelenen çizgi filmlerde ortak kelime olarak kullanılmıştır. Buna göre 0-6 yaş aralığındaki çocuklara öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimeler listesinde yer alan 1200 kelimedenden 546'sı çizgi filmlerde de yer almaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Televizyon dünyası bireylerin sosyal, bilişsel, duyuşsal gelişimlerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Hitap ettiği kitlenin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda çizgi filmlerin, okul öncesi dönemdeki çocuklar için vazgeçilmez olduğu bir gerçektir. Çocuklar çizgi film kahramanlarının sadece kıyafetlerine, davranışlarına, hareketlerine değil onların kullandıkları dil özelliklerine karşı da oldukça dikkatlidirler. Bu durumun doğal bir sonucu olarak çocuklar çizgi filmler aracılığıyla dilin söz varlığı unsurlarını öğrenir ve bu unsurları günlük hayatlarında sıklıkla kullanırlar.

TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmlerin söz varlığı unsurlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada öncelikle incelenen çizgi filmlerdeki toplam kelime sayıları ile farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına oranı belirlenmeye çalışılmıştır. Toplam oranlara bakıldığında araştırmaya konu olan çizgi filmlerin tümündeki toplam kelime sayısı 17,238; kelime çeşitliliği oranı ise % 14,2 olarak belirlenmiştir. Daha ayrıntılı incelendiğinde TRT Çocuk kanalında yayınlanan Arı Maya çizgi filminde 2309 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 30,4; Canım Kardeşim filminde 1468 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 33,9; Kuzucuk çizgi filminde 3133 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 25,4; Nane Limon çizgi filminde 2146 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 28,7 olarak tespit edilmiştir. Diğer taraftan Minika Çocuk kanalında yayınlanan Damlanın Dolabı çizgi filminde 1968 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 28,6; İtfaiyeci Sam filminde 1919 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 31,6; Rosie'nin Dünyası çizgi filminde 2009 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 26,4; Thomas ve Arkadaşları çizgi filminde 2286 toplam kelime kullanılırken farklı kelime oranı % 24,1 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca her iki kanalda yayınlanan çizgi filmlerde kullanılan toplam kelime sayısı 17238, farklı kelime sayısı 2458 ve farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına oranı % 14,2 olarak belirlenmiştir. Bu oranlara bakıldığında TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerde kullanılan toplam kelime sayısı Minika Çocuk kanalında yayınlanan toplam kelime sayısına göre oldukça fazladır. Aynı durum farklı kelime oranları için de geçerlidir. TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki farklı kelime oranları, Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdekinden daha fazladır. Her iki kanaldaki çizgi filmlerdeki farklı kelime oranlarının yaklaşık % 25 ile % 35 arasında olması olumlu bir durumdur. Çünkü kişi duygu ve düşüncelerini o kadar farklı kelimeyle anlatabiliyorsa, kelime hazinesi o kadar geniş demektir.

Araştırmanın sonuçlarını söz varlığı unsurlarına göre değerlendirdiğimizde toplam deyim sayısı 262, farklı deyim sayısı 176; toplam atasözü sayısı 3, farklı atasözü sayısı 3; toplam ikileme sayısı 31, farklı ikileme sayısı 23; toplam kalıp söz sayısı 985,

farklı kalıp söz sayısı 137; toplam argo sayısı 3, farklı argo sayısı 3 ve toplam özel isim sayısı 1166, farklı özel isim sayısı 125'tir. Bu sonuçlar, çizgi filmleri söz varlığı unsurları ve kelime hazinesinin gelişimi açısından inceleyen araştırmaların (Beştaş ve Şahin, 2011; Topçuoğlu Ünal ve Bursalı, 2015; Bursalı ve Topçuoğlu Ünal, 2015; Karakuş ve Baki, 2015; Ayan ve Baş, 2015) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ayan ve Baş (2015) çizgi filmlerde yer alan söz varlığı unsurlarını belirlemeye yönelik çalışmalarında, çizgi filmlerde sırasıyla en fazla özel isim, deyim ve kalıp sözlere yer verildiğini ortaya koymuşlardır. TRT Çocuk ve Minika Çocuk kanallarındaki çizgi filmleri ele alan bu araştırmada da en fazla yer verilen söz varlığı unsurlarının ilk üçünü özel isimler, deyimler ve kalıp sözler oluşturmaktadır. Karakuş ve Baki (2015) Keloğlan çizgi filmlerini söz varlığı unsurları açısından inceledikleri çalışmalarında toplam deyim sayısını 508, farklı deyim sayısını 198; toplam kalıp söz sayısını 342, farklı kalıp söz sayısını 17; toplam ikileme sayısını 142, farklı ikileme sayısını 78; toplam atasözü sayısını 7 ve farklı atasözü sayısını 7 olarak tespit etmişlerdir. Beştaş ve Şahin (2011) farklı çizgi filmlerin 10'ar bölümünü toplamda ise 50 bölümü atasözleri ve deyimler açısından incelemiş ve toplam deyim sayısının 342, farklı deyim sayısının 223; toplam atasözü sayısının 2, farklı atasözü sayısının ise yine 2 olduğunu bulmuşlardır. Topçuoğlu Ünal ve Bursalı (2015) TRT Çocuk kanalında yayınlanan Cille çizgi filminin ilk 20 bölümünü kalıp sözler açısından inceledikleri araştırmalarında toplam 466 kalıp söz tespit etmişlerdir.

Söz varlığının unsurlarından birisi deyim ve atasözleridir. Atasözleri toplumların gelenek ve göreneklerini, hayata bakış açılarını, geniş bir yaşam tecrübesini taşırlar. Ayrıca bir dilin anlatım gücü atasözlerinde kendini göstermektedir. Atasözleri okullarda sadece bir şeyleri öğretmek için değil öğrencileri eğitmek açısından da çok değerli öğelerdir. Böylece atasözleri öğretimi ile birey kültürün ve toplum kurallarının gereklerini de öğrenmektedir (Mindivanlı, 2012, 95). Deyim ise bir toplumun gelenek ve göreneklerini, inançlarını, yaşam biçimlerini en önemlisi dil özelliklerini ortaya koyan söz gruplarıdır. Özlü, kalıplaşmış ve anlatımı çekici kılan sözlerdir (Aksoy, 1998, 52). Bu özelliklerinden dolayı atasözü ve deyimlerin çocuklara öğretilmesi gerekmektedir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında TRT Çocuk'ta kullanılan toplam deyim sayısının 173; Minika Çocuk'ta kullanılan toplam deyim sayısının ise 89 olduğu görülmektedir. Deyim sayılarının Türk yapımı çizgi filmlerin yayınlandığı TRT Çocuk kanalında yabancı yapımı çizgi filmlerin yayınlandığı Minika Çocuk kanalından daha fazla olması hem Türkçenin söz varlığının genişliği hem de çocukların söz varlığına katkısı açısından önem taşımaktadır. Aynı durum atasözleri için geçerli değildir. Çünkü kanallardaki atasözü sayıları çok düşüktür. TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerde 3 atasözü kullanılırken Minika Çocuk'ta yayınlanan çizgi filmlerin hiçbirinde atasözü kullanılmamıştır. Bu durum çocukların söz varlıklarına atasözü açısından önemli derecede bir katkının olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Söz varlığının unsurlarından biri de toplumun kültürünü yansıtan kalıp sözlerdir. Bu sözler kullanıldığı toplumun ortak duygu, düşünce, inanç ve yaklaşımını yansıması bakımından oldukça önemlidir (Canbulat ve Dilekçi, 2013, 219). Kalıp söz kullanımının nedeni sözlü ve yazılı iletişim sırasında çok fazla çaba gerektirmeden, kısa zamanda söylenip anlaşılabilmesinden kaynaklanmaktadır (Wray 2002, 18'den aktaran; Gökdayı, 2008, 89). Anlatım etkinliklerinden özellikle konuşma sırasında kullanılan kalıp sözler iletişim ortamlarında taraflar arasındaki etkileşimin uygun bir şekilde başlatılması, sürdürülmesi ve sona erdirilmesinde önemli bir yeri vardır. Bazen bir kalıp söz, birçok sözle anlatılabilecek duygu ve düşünceleri daha kısa ve daha etkili bir şekilde anlatmaya yardımcı olur. Bu nedenle kalıp sözlerin çocuklara erken dönemlerden itibaren kavratılması ve kullanım yerlerinin gösterilmesi gerekir. Kalıp sözler açısından değerlendirildiğinde TRT Çocuk'ta kullanılan toplam kalıp söz sayısının 985, Minika Çocuk'ta kullanılan toplam kalıp söz sayısının 333 olduğu görülmüştür. Bu oranlara göre TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerdeki kalıp söz oranı diğer çizgi filmlere göre anlamlı bir derecede yüksektir.

Bir dilin söz varlığı içinde değerlendirilmesi gereken ikilemeler, anlatıma canlılık ve ahenk katar. Bu açıdan yazılı ve sözlü anlatım etkinliklerinde ikilemelere yer vermek gerekir. İkilemeler açısından bakıldığında TRT Çocuk'ta kullanılan toplam ikileme sayısının 13; Minika Çocuk'ta kullanılan toplam ikileme sayısının 18 olduğu anlaşılmaktadır. Her iki kanaldaki ikileme sayısı birbirine yakın olmakla birlikte çocukların söz varlıklarına etkisi yönünden değerlendirildiğinde bu sayıların daha yüksek olması beklenebilir.

Söz varlığının diğer bir unsuru olan argo ifadelerin sayısının TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerde 1; Minika Çocuk kanalındaki çizgi filmlerde 2 olmak üzere toplam 3 olduğu görülmektedir. Çizgi filmlerin, çocukları olumlu yönde geliştirmeleri gerektiği düşünüldüğünde argo ifadelere az yer verilmesi beklenen bir durum olarak yorumlanabilir.

Araştırmada üzerinde durulan bir başka nokta da 0-6 yaş aralığındaki çocuklara öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimelerle incelenen çizgi filmlerde kullanılan kelimelerin ortak kullanım düzeylerinin ne olduğudur. Buna göre 0-6 yaş aralığındaki çocuklara öğretilmesi gereken sık kullanılan kelimeler 23 başlıkta incelenmektedir. Bunlardan incelenen çizgi filmlerle en yüksek düzeyde ortak kullanılan başlıklar "Bitkiler ve Ağaçlar, Coğrafya, Filler ve Genel Kelimeler" olmuştur. Ortak kelime kullanımını açısından bakıldığında incelenen çizgi filmlerin 0-6 yaş aralığındaki çocukların söz varlıklarına katkıda bulunabileceği görülmektedir.

Sonuç olarak çizgi filmler çocuklar açısından sadece hoşça vakit geçirme aracı olarak düşünülmemelidir. Çocuklar sahip oldukları bilgileri günlük hayatlarını devam ettirirken birçok uyarandan elde edebilmektedirler. Bunlar içinde en önemlilerinden biri de televizyondur. Çocuk açısından televizyon büyük ölçüde çizgi film demektir.

Durum böyle olunca çizgi filmlerden beklentiler de artmaktadır. Bu beklentiler içinde çocuğa değer aşlamak, onda olumlu yönde davranış değişikliği oluşturmak, onun yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine katkıda bulunmak gibi bazı başlıklar bulunmaktadır. Çocuğun söz varlığına katkıda bulunmak da bunların arasında sayılabilir. Bu nedenle televizyon yöneticilerinin, program yapımcılarının, anne ve babaların bu durumun farkında olmaları televizyonu ve özellikle çizgi filmleri çocuğun anlama ve anlatma becerilerini geliştirme yönünde hazırlamaya ve kullanmaya özen göstermeleri gerekmektedir.

Kaynakça

- AKKUŞ, Sevilay Y., YILMAZER, Yasemin, ŞAHİNÖZ, Alev ve SUCAKLI, İclal A. (2015). "3-60 Ay Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi", **Hacettepe University, Faculty of Health Sciences Journal**, 1 (2), 351-360.
- AKSOY, Ömer Asım (1998). **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**. İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- ARAL, Neriman ve AKTAŞ, Yaşare (1997). "Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin İncelenmesi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 13, 99-105.
- ARAL, Neriman, CEYLAN, Remziye ve BIÇAKÇI, Müdriye Yıldız (2011). "Çocukların Televizyon Seyretme Alışkanlıklarının Yaş ve Cinsiyete Göre İncelenmesi", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 19 (2), 489-498.
- AYAN, Selin ve BAŞ, Bayram (2015). "Çizgi Filmlerdeki Söz Varlığıyla İlkokul Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma", **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, 3 (4), 84-99.
- BEŞTAŞ, Merve ve ŞAHİN, Sevil (2011). Çizgi Filmlerde Atasözü ve Deyimlerin Kullanımı, **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, 595-606.
- BURSALI, Hamiyet ve TOPÇUOĞLU ÜNAL, Fulya (2015). "Çizgi Dizilerin 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 12 (29), 60-74.
- CANBULAT, Mehmet ve DİLEKÇİ, Atilla. (2013). "Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözcükler ve Öğrencilerin Kalıp Sözcükleri Kullanma Düzeyleri", **Turkish Studies**, Cilt 8, Sayı 7, ss. 217-232.
- ÇELEBİ, Engin (2014). "4-6 Yaş Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Üzerine Okulöncesi Öğretmenlerin Görüş ve Tutumları", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 7 (32), 476-485.
- ERDOĞAN, Serap (2010). *Erken Çocukluk Döneminde Televizyonun Sosyal Gelişime ve Değerler Eğitime Katkısı*, **International Conference On New Trends In Education And Their Implications**, 764-767.
- GÖKDAYI, Hürriyet (2008). "Türkçede Kalıp Sözcükler", **Bilgi**, Sayı 44, ss. 89-110.

◆ Mehmet Temizkan / Arzu Atasoy

- GÜNEY, Nail ve AYTAN, Talat (2014). "Aktif Kelime Hazinesini Geliştirmeye Yönelik Bir Etkinlik Önerisi: Tabu", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (5), 617-628.
- GÜR, Tahir, COŞKUN, İbrahim ve SAĞLAM, Ferhat (2013). "İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe Ders Kitapları Bütüncesinin Kelime Hazinesini Geliştirme Eğitimi Açısından İncelenmesi" *Turkish Studies*, Sayı 8/1, ss. 1561- 1570.
- İLHAN, Vahit ve ÇETİNKAYA, Gökhan (2013). "İlkokul Öğrencilerinin Tematik Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmleri İzleme Alışkanlıkları", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 317-326.
- KARAKUŞ, Neslihan ve BAKI, Yasemin (2015). "Keloğlan Çizgi Filminin Kalıplaşmış Dil Birimleri Yönünden Değerlendirilmesi", *International Journal of Languages Education And Teaching*, UDES, 2038-2056.
- KEKLİK, Saadettin (2009). *On Bir Yaşına Kadar Çocukta Dil Edinimi*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- MİNDİVANLI, Esra, KÜÇÜK, Birgül ve AKTAŞ, Elif (2012). "Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Aktarımında Atasözleri ve Deyimlerin Kullanımı", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C 1, Sayı 3, ss. 93-101.
- OD, Çilem (2013). "Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminde Çizgi Filmlerin Dinlediğini Anlama ve Konuşma Becerilerine Katkısı", *Turkish Studies*, 8 (10), 499-508.
- ORUÇ, Cemil, TECİM, Erhan ve ÖZYÜREK, Hilal (2011). "Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler", *EKEV Akademi Dergisi*, 15 (48), 281-297.
- ÖZER, Servet (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Filmlerin Kullanımı*, Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- YAĞLI, Ali (2013). "Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği", *Turkish Studies*, 8 (10), 707-719.
- YAPICI, Şenay (2006). "Bir Eğitim Aracı Olarak Televizyon ve Etkileri", *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 6 (2).